

**Prof. dr. Sabile KEÇMEZI - BASHA**  
**(Prishtinë)**

## **KARAKTERI KOMBËTAR I PROGRAMIT TË LIDHJES SË DYTË TË PRIZRENIT, 1943**

Lidhja Shqiptare e Prizrenit e vitit 1878, u dha shqiptareve programin kombëtar për ruajtjen e tërësisë tokësore të atdheut dhe bashkimin kombëtar, kërkesat që edhe më pas do të përbënin themelin e programeve të Lëvizjes Kombëtare Shqiptare. Ato mbetën të tilla edhe në përpjekjet e mëvonshme për liri dhe shtetformim dhe vazhduan si të tilla edhe gjatë Luftës së Dytë, po ashtu edhe pas përfundimit të saj. Kërkesat e sipërpërmendura në këtë kohë u përfshinë në programet e Lëvizjes Ilegale të shqiptarëve të mbetur nën sundimin jugosllav.

Kërkesat kryesore të Lidhjes së Dytë të Prizrenit ishin: çlirimi nga pushtuesit sllavë, pavarësia kombëtare dhe bashkimi i të gjitha trevave shqiptare. Ato buronin nga e drejta legjitime dhe e natyrshme e çdo populli për të qenë i bashkuar dhe i barabartë me popujt e tjerë. Në Evropën e sotme nuk gjendet ndonjë komb tjetër, i cili të jetë cunuar aq rëndë, dhe që t'i jetë bërë një padrejtësi aq e madhe sa ajo që pësuan shqiptarët në përfundim të Luftës së Dytë Botërore.<sup>1</sup>

---

<sup>1</sup> Kristaq Prifti, "Konsiderata etnike dhe historike rreth çështjes së bashkimit kombëtar të shqiptarëve", në botimin: *Çështja e Kosovës- një problem historike dhe aktual*, Tiranë 1996, f. 233.

Gjatë LDB, në jetën politike të Kosovës u kristalizuan dy rryma politike.<sup>2</sup> Në njërën prej tyre hynin komunistët dhe një pjesë e vogël e nacionalistëve që u bashkuan me Lëvizjen Antifashiste, të cilët shpresonin se pas luftës trevat shqiptare do të çliroheshin nga çdo zgjedhë e huaj, nga ajo nazifashiste dhe nga ajo serbo - jugosllave.

Ndërsa në grupin e dytë merrnin pjesë të gjithë nacionalistët, të cilët nuk besonin se komunistët jugosllavë do të sillleshin ndryshe nga nacionalistët sllavë. Ata mendonin se bashkëpunimi i Lëvizjes Antifashiste me LNÇJ dhe PKJ do të përfundonte me rivendosjen e pushtetit jugosllav në Kosovë dhe në trevat e tjera shqiptare. Për këtë arsye ata kërkonin të mbronin me çdo mjet kufirin e favorshëm të vendosur nga Fuqitë e Boshtit, që korrigjonte dukshëm padrejtësitë e 1913-ës, nga synimet grabitqare serbo – malazeze - bullgare. Okupatorin italian e gjerman, ky grup e konsideronte si të keqen më të vogël në krahasim me atë që do të vinte pas tërheqjes së tyre<sup>3</sup>.

Përfaqësuesit e këtij grupimi, pas kapitullimit të Italisë, dolën me idenë për thirrjen e një Kuvendi kombëtar në Prizren, i cili do të hidhte bazat për krijimin e një organizate kombëtare, me mision të ngjashëm me atë të Lidhjes Shqiptare të Prizrenit të vitit 1878. Nismëtarët për thirrjen e kuvendit, Xhafer Deva<sup>4</sup> dhe Asllan Boletini<sup>5</sup>, materializuan idenë e tyre më 16 - 19 shtator, me thirrjen Kuvendit të Prizrenit, i cili vendosi krijimin e një organizate me të

<sup>2</sup> Jahja Drançolli, "Lidhja e Dytë e Prizrenit dhe veprimtaria e saj (shtator 1943-nëntor 1944)", në botimin: *E djathta shqiptare në mbrojtje të Shqipërisë etnike*, vëll. I, Prizren- Hamburg, 2005, f. 73

<sup>3</sup> *Po aty*, f. 75.

<sup>4</sup> Xhafer Deva u lindi në Mitrovicë më 21 shkurt 1904. U shkollua në Mitrovicë, në Selanik, në Stamboll në "Robert College" dhe u diplomua për inxhinieri në Vjenë. Në vitin 1943 ishte ndër nismëtarët kryesor për krijimin e "Lidhjes së Dytë të Prizrenit Nga gjysma e dytë e vitit 1944 dhe deri në mbarim të luftës ishte kryetar i saj. Në vitin 1944 u emërua Ministër i Punëve të Brendshme në qeverinë e Tiranës. Në vitin 1960 shkoi në Kaliforni. Në vitin 1966 rikrijoi organizatën "Lidhja e Dytë e Prizrenit në Mërgim", që propagandoi çlirimin e Kosovës e të trojeve të tjera shqiptare në Jugosllavi.

<sup>5</sup> Asllan Boletini ishte djali i Isa Boletinit.

njëtin emër, si dhe të Komitetit Qendror të saj me kryetar Rexhep Mitrovicën.<sup>6</sup> Lidhja e Dytë e Prizrenit ishte organizata më e rëndësishme politike - ushtarake në Kosovë e krijuar gjatë Luftës së Dytë Botërore.<sup>7</sup> Ajo u angazhua deri në fund për çlirimin dhe bashkimin e trojeve etnike shqiptare në një shtet të përbashkët duke përcaktuar qartë vijën që duhej ndjekur për arritjen e qëllimit final, bashkimin e Kosovës me shtetin amë. Kjo organizatë politike ishte e vetmja në këtë kohë e cila të gjitha pikat në Statut ia kushtoi Kosovës dhe zgjedhjes së mënyrave për realizimin e bashkimit.

Në kuvendin e parë themelues të Lidhjes, me angazhimin e 45 përfaqësuesve nga Ohri, Struga, Gostivari, Dibra, Shkupi, Tetova, Prizreni, Sharri, Suhareka, Kolesjani, Rahoveci, Gjilani, Prishtina, Ferizaj, Mitrovica, Rugova, Peja, Istogu, Drenica, Pazari i Ri, Senica, Rozhaja, Plava, Gucia, Gjakova dhe Malësia e Gjakovës u vunë themelet e organizatës.<sup>8</sup>

Mbështetur në frymën politike të shkrimeve autentike të pjesëmarrësve në Kuvendin themelues, fillimisht Kuvendi kishte zgjedhur kryesinë prej 7 vetëve, por me miratimin e Statutit ishin caktuar 14 veta. Duhet përmendur se në Kuvend me propozimin e Tahir Zajmit<sup>9</sup>, Kuvendi Themelues proklamoi Bashkimin e Kosovës, Dibrës, Tetovës, Strugës, Ulqinit dhe Tuzit me Shqipërinë, si pjesë integrale të saja dhe kërkoi bashkimin edhe të Qarkut të Mitrovicës që i takonte Zonës gjermane të pushtimit. Ndërsa delegati nga

---

<sup>6</sup> Zekiria Cana, *Shpalime Historike*, Prishtinë, 1998, f. 543.

<sup>7</sup> Sabit Syla, *Shteti shqiptar dhe çështja e Kosovës 1939-1981*, Instituti I Historisë, Prishtinë 2012, f. 88.

<sup>8</sup> Tahir Zajmi, *Lidhja e Dytë e Prizrenit dhe lufta heroike e popullit për mbrojtjen e Kosovës*, Bruksel, 1964, f. 43-44.

<sup>9</sup> Tahir Zajmi u lind në Gjakovë. U shkollua në vendlindje e më tej në Shkup. Ideja e pavarësisë e shtyu t'i bashkohej çetave të Bajram Currit. Veprroi pranë Komitetit "Mbrojtja Kombëtare e Kosovës". Në vitin 1941 u kthye në Kosovë. Ishte njëri ndër drejtuesit e Lidhjes së Dytë të Prizrenit. Nga fundi i vitit 1944, mori rrugën e mërgimit politik. Është autor i veprës *Lidhja e Dytë e Prizrenit dhe lufta heroike e popullit për mbrojtjen e Kosovës*, Bruksel, 1964 dhe *Tallazet e jetës dhe lotët e zemrës*, Bruksel, 1970.

Gjilani, avokati Esat Berisha<sup>10</sup>, kërkoi nga Kuvendi që të ndërhynte për rishikimin e vijës së demarkacionit me Bullgarinë, gjë që nënkuptonte përfshirjen brenda kufijve të Shqipërisë të trevave shqiptare të cilat ndodheshin nën pushtimin bullgar. Po ashtu edhe delegati nga Rugova, Sali Rama<sup>11</sup>, kërkoi që Shqipërisë t'i bashkohen edhe tokat shqiptare të mbetura nën Malin e Zi<sup>12</sup>.

Në bazë të vendimeve që kishte marr kuvendi i Dytë i LD të Prizrenit, më 21 janar 1944, veç të tjerave, u vendos të zgjerohej KQ në 14 anëtarë dhe u miratua Statuti i Lidhjes, i cili gjatë tërë kohës shërbeu edhe si Program i saj.

Sipas Statutit, organizimi i Lidhjes përfshinte Kuvendin dhe Komitetin Qendror me seli në Prizren, pastaj komitetet e qarkut, rrethit, komunës dhe katundit. Komiteti Qendror u kryesua së pari nga Rexhep Mitrovica<sup>13</sup> (18 - 26 shtator 1943), së dyti nga Bedri

<sup>10</sup> **Esat (Ymer) Berisha** (1913 - 1944) u lind në Gjilan më 14 prill 1913. Shkollën fillore e kreu më 1926 në Gjilan. Më 1935 përfundoi Medresenë e Madhe "Kral Aleksandri" të Shkupit, kurse më 1943 u diplomua jurist në Universitetin e Zagrebit. Në Kuvendin Themelues të Lidhjes së Dytë të Prizrenit u zgjodh anëtar i Komitetit Qendror. Organet e OZN-së e arrestuan më 17 dhjetor 1944, dhe e pushkatuan të nesërmen, më 18 dhjetor 1944, me të vetmin "faj" se kishte qenë anëtar i Komitetit Qendror të Lidhjes II të Prizrenit.

<sup>11</sup> **Sali Rama** lindi në Bogë të Rugovës me 1892. Udhëheqës i shquar i Rugovës që luftoi për mbrojtjen e kufirit shqiptar kundër forcave malazeze të Knjaz Nikollës dhe Mark Milanit. Sali Rama mori pjesë në të gjitha ngjarjet e rëndësishme të viteve 1911-1923 dhe u dallua si personalitet i rëndësishëm. Më 1947 Sali Rama u dënua nga pushteti i pasluftës dhe kreu 16 vite burg. Po kështu ka pësuar mjaft edhe familja e tij. Më 1993 është dekoruar nga Presidenti i Republikës me Urdhrin për veprimtari patriotike të Klasit të I (parë).

<sup>12</sup> Z. Cana, *Shpalime historike...*, 550

<sup>13</sup> Rexhep bej Mitrovica lindi në Mitrovicë në një familje me origjinë podgoričane. Më 1908 udhëhoqi një fushatë propagandistike parapërgatitje për Kongresin e Manastirit. Ishte pjesëmarrës në Kongresin e Dytë të Manastirit, më 1910, mandej në Shpalljen e Pavarësisë në Vlorë, më 1912 ku firmosi me siglën *Rexhep*. U zgjodh kryetar i KQ të Lidhjes së Dytë të Prizrenit më 16 shtator 1943. "Këshilli i Lartë i Regjencës" i përbërë nga Mehdi Frashëri, Fuat Dibra, Atë Anton Harapi, Lef Nosi, më 5 nëntor 1943 miratuan qeverinë nën drejtimin e tij. Në maj 1944, dha dorëheqjen dhe u kthye në Kosovë. Në gjysmën e nëntorit 1944 mori rrugën e mërgimit. Vdiq më 1967 në Turqi.

Pejani<sup>14</sup> (12 tetor - 26 korrik 1944) dhe së fundi nga Xhafer Deva<sup>15</sup>, deri më 19 nëntor 1944.

Për të vërtetuar se Programi apo Statuti i Lidhjes së Dytë të Prizrenit kishte karakter kombëtar duhen sjellë pjesë nga Statuti, i cili qartë flet për detyrat, për rolin dhe për rëndësinë e Lidhjes si organizatë gjithëkombëtare, participuese në aktivitetin politik, diplomatik, ushtarak, propagandistik e çlirimtar të trojeve shqiptare. Lidhja nuk i përkiste asnjë grupimi (tarafi) politik antifashist të kohës si: LANÇ-së, Ballit Kombëtar, as Legalitetit. Lidhja e Dytë e Prizrenit ishte një mekanizëm logjistik i gjithanshëm i instancave çlirimtare - kombëtare dhe këtë e dëshmojnë kërkesat të cilat u ngritën në Programin e saj.<sup>16</sup>

Kërkesat kryesore të Lidhjes së Dytë të Prizrenit ishin: çlirimi nga pushtuesit sllavë, pavarësia kombëtare dhe bashkimi i të gjitha trevave shqiptare me shtetin amë. E tërë kjo buronte nga e drejta legjitime dhe e natyrshme e çdo populli për të qenë i bashkuar dhe i barabartë me popujt e tjerë.

Në nenin 1, të Statutit, Lidhja pasqyronte çështjen e themelimit, organizimit dhe të funksionimit të saj. Ndërsa neni 2. paraqiteshin kompetencat dhe qëllimet e saja, ndaj ky nen ishte

---

<sup>14</sup> Bedri Pejani u lindi më 10 tetor 1885 në Pejë. Shkollën e Mesme e kreu në "Robert College" dhe studimet e larta në Degën e Historisë në Universitetin e Stambollit. Ishte delegat në Kongresin e Manastirit (1908), organizator dhe Kryetar i Kongresit të Dytë të Manastirit dhe sekretar i Komitetit të Kosovës" (1918-1924). Firmosi aktin e pavarësisë më 28 Nëntor 1912 me siglën *Bedri Pejan*. Më 1920 ishte redaktor i gazetës *Populli* me qendër në Shkodër. Përkthen "Kujtimet" e Hasan Prishtinës nga frëngjishtja, të cilit i ndiqte moton "*edhe me djallin do të bashkëpunojsha për me bashkue Kosovën me nanën Shqipni*". Gjatë harkut kohor 1921 - 1923 ishte Kryetar i Partisë Popullore. Mbështeti kryengritjen e Fan Nolit dhe më 1924 u largua nga Shqipëria. U angazhua në mbrojtjen e të drejtave të Kosovës dhe Çamërisë. Gjithë jetën e vuri në shërbim të kombit e të atdheut dhe për këtë qëllim bashkëpunoi edhe me Kominternin dhe me LNÇ. Nga janari deri në mes të qershorit 1944 ishte kryetar i Lidhjes së Dytë të Prizrenit. Më 1945 u arrestua nga Sigurimi i Shtetit Shqiptar. Vdiq i helmuar, në spitalin e Prizrenit, më 6 korrik 1946.

<sup>15</sup> T. Zaimi, *Lidhja e Dytë e Prizrenit...*, f. 56.

<sup>16</sup> J. Drançolli, *Lidhja e Dytë e Prizrenit...*, f. 74

titulluar "Qëllimi". Ai konsistonte, para se gjithash, në mbrojtjen e trevave të çliruara, në çlirimin e krahinave të tjera shqiptare dhe në bashkimin e tyre me Shqipërinë. Në të thuhej: *"Kjo organizatë ka për qëllim mbrojtjen e tokave të lirueme, si edhe të tokave të tjera t'ish Jugosllavis. Si mjet për këtë qëllim do të përpiqet të mbledhi dokumenta për Shqiptarësin e visevet në fjalë dhe t'organizojë popullin fizikisht e moralisht për mbrojtjen e këtij dheu"*.<sup>17</sup>

Ndërsa në pjesën e 3, në të cilën përfshihen Kompetencat toksore, Lidhja e Prizrenit përcaktonte: *"Kompetencat toksore të kësaj organizate, të shtrihen mbi të gjitha tokat e sipershenueme, d.m.th. mbi Kosovën e lirueme, mbi qarkun e Dibres, si edhe mbi viset tjera Shqiptare t'ish Jugosllavisë. Malsinat mbrenda kufijve të 1913-tës, që ma parë varrëshin prej qyteteve të Gjakovës, Prizrenit dhe Dibrës s'Madhe, me qënë se ekonomikisht dhe gjeopolitikisht janë fare ngushtas të lidhuna me qytetët në fjalë, mund të përfaqesohen në Kuvend vullnetarisht dhe mund të marrin pjesë në organizatën e « LIDHJES S'II-të TE PRIZRENIT »*.<sup>18</sup> Vihej në përfundim se Lidhja do të punonte si në organizimin ushtarak dhe politik, ashtu dhe në propagandimin e nevojave, për ruajtjen e Shqipërisë Etnike.

Në pikat në vijim, Statuti paraqiste organizmin e brendshëm të organizatës, si të KQ, të Komiteteve të qarqeve, komunave, fshatrave etj. Por në pikën 11 të Statutit "Organizata e LIDHJES së II-të të PRIZRENIT ka tagër": paraqiteshin udhëzimet se si duhet të përgatitej popullata shqiptare, si në aspektin moral, material e luftarak për t'i mbrojtur tokat shqiptare kudo që janë. Në nenin 1. Lidhja porosiste se si duhej bërë organizimi i propagandës intensive me qëllim që populli shqiptar të përgatitej shpirtërisht, materialisht edhe fizikisht për mbrojtjen e tokës së vet.

Më tej kërkohet me këmbëngulje të bëhej përgatitje për luftën diplomatike në Konferencën e Paqes të pasluftës, duke grumbulluar

<sup>17</sup> Statuti i Lidhjes së Dytë të Prizrenit.

<sup>18</sup> Po aty.

të dhëna e dokumente të cilat dëshmonin e vërtetonin shqiptarësinë e atyre viseve.

Kërkohej gjithashtu të organizohej aparati administrativ, në të gjitha viset e kompetencës së saj tokësore, me organe të çdo prefekturë, komune, bashkie e katundi.

Po ashtu në pikën 4 kërkohej organizimi i stërvitjes paraushtarakë të djelmoshave të pa rekrutuar, në konformitet me ligjin që ishte në fuqi rreth organizimit të paraushtarakëve.

Pastaj kërkohej organizimi i stërvitjes së të gjithë meshkujve deri në moshën 60 vjeçe, veç atyre nën armë, duke i inkuadruar sipas organizimit të përshtatshëm. Pjesëtarët e këtyre grupeve nuk do të mbaheshin në stërvitje të vazhdueshme, por do të regjistroheshin, do të jepnin betimin dhe do të qëndronin në shtëpitë e veta duke u thirrur herë pas here për ushtrime, ose veprime të tjera.

Më tej anëtarët e Lidhjes do të kujdeseshin për sigurimin e mjeteve të transportit, të ushqimit dhe nevojave të tjera për veprimtarinë e organizatës.

Do të kërkohej prej autoriteteve shtetërore e parashtetërore ndihma dhe përkrahja, etj.

Në vazhdim po e botojmë Statutin e organizatës "Lidhja e II e Prizrenit", themeluar më 16 - 19 shtator 1943 në tokat e çliruara nga Jugosllavia dhe e miratuar nga qeveria shqiptare më 14 mars 1944 pa asnjë ndryshim.

## **S T A T U T I**

### **i Organizatës**

#### **« LIDHJA e II-të e PRIZRENIT »<sup>19</sup>**

## **I**

### **Themelimi**

Në bazë të vendimevet, që morri kongresi i Prizrenit me 16 - 19 Shtatuer 1943, ku u-perfaqesuen tokat e lirueme siedhe të tokave

---

<sup>19</sup> AQSH. RF: DBV07091,VT: 1943, OR.

të tjera t'ish mbretnis Jugosllave, thëmelohet organizata « LIDHJA E II-të E PRIZRENIT ».

## II

### **Qëllimi**

Kjo organizatë ka për qëllim mbrojtjen e tokave të lirueme siedhe të tokave të tjera t'ish Jugosllavis. Si mjet për këtë qëllim do të përpiqet të mbledhi dokumenta për Shqiptarësin e visevet në fjalë dhe t'organizojë popullin fizikisht e moralisht për mbrojtjen e këtij thezi.

## III

### **Kompetenca tokësore**

Kompetenca tokësore e kësaj organizate shtrihet mbi të gjitha tokat e sipershenueme, d.m.th. mbi Kosoven e lirueme, mbi qarkun e Dibres, siedhe mbi viset tjera Shqiptare t'ish Jugosllavis. Malsinat mbrenda kufijve të 1913-tës që ma parë varrëshin prej qytetëve të Gjakovës, Prizrenit dhe Dibrës s'Madhe me qënë se ekonomikisht dhe gjeopolitikisht janë fare ngushtas të lidhuna me qytetët në fjalë, mund të përfaqesohen në Kuvend vullnetarisht dhe mund të marrin pjesë në organizatën e «LIDHJES s'II-të TE PRIZRENIT».

## IV

### **Organizimi, kompetenca dhe funksionimi**

Organizimi i Lidhjes së Prizrenit përfshin:

1) Kuvendi i Lidhjes me qëndër në Prizren përbahet prej antarvet nga një delegat për çdo rreth administrativ (Qendra e Prefekturavet dhe e N/Prefekturavet).

2) Komiteti Qendruer, me seli në Prizren, përbahet prej katërmëdhjetë (14) antarësh.

Kryetari, dy N/Kryetarët dhe gjithë antarët tjerë të Komitetit Qendruer zgjidhen prej Kuvendit.

Kryetari dekretohet prej Keshillit të Naltë mbi proponimin e Kryeministrit.

3) Komiteti Qarkuer, me seli në kryevendim e çdo Prefekturë perbahet prej shtatë (7) vetvet, të cilët zgjidhen si mbas procedurës së caktueme prej qarkorës së Komitetit Ekzekutiv të Tiranës me datë 24-IX-1943 mbi rregullimin e zgjedhjes s'Asemblistevet.

Po kjo procedurë ndiqet edhe për zgjedhjen e antarve të Komitetit Rrethuer.

Antarët e komitetit komunal zgjidhen prej Kryeplesqive të katundeve të komunes me seli-qendra e komunës; kurse Kryetari caktohet prej Komitetit Qendruer në mes t'antarve të zgjedhun si ma sipër.

4) Komiteti Rrethuer, me seli kryevendin e çdo N/Prefekturë, perbahet prej pesë (5) vetësh, të cilët zgjidhen si ma sipër, kurse Kryetari caktohet prej Komitetit Qarkuer.

5) Komiteti komunal, me seli në kryevendin e çdo komune, perbahet prej tre (3) vetvet, të cilët zgjidhen si ma sipër, kurse Kryetari caktohet prej komitetit Rrethuer.

6) Komiteti katunduer, me qendër katundin, perbahet prej pleqsis së katundit.

## V

Nëpunësat, në shërbim t'organizatës, emnohen prej Komitetit Qendruer mbi proponimin e Komitetit përkatës.

Në qoft se nuk gjinden nëpunësa në numer të mjaftueshëm për kryemjen e shërbimeve t'organizatës me lejën e kryetarit t'administratës së vendit, mund të ngarkohen me detyrat përkatse sekretarët Bashkijak ose komunal, kundrejt një shperblimi prej arkës s'organizatës.

## VI

Në marrëveshje me Komandën e përgjithëshme të Mbrojtjes kombtare, organizata merr në shërbim si instruktorë oficerë dhe N/oficerë të cilët si mbas gradës, vehen në dispozitë të komiteteve të ndryshëm.

Instruktorët pranë Komitetit Qendruer përbajnë shtabin e Komitetit.

## VII

Funksjonet e kësaj organizate dhe kompetencat e organeve të sajë, rregullohen si mbas dispozitavet qi pasojnë :

1) Kuvendi i Lidhjes, i zgjedhun prej popullit, përfaqëson vullnetin e këtij dhe mblidhet tri herë në mot. Jashtëzakonisht Kuvendi mblidhet, kur thirret prej komitetit Qendruer, në rasë nevojë për me marrë vendime me randësi, ase mbi kërkesën e shumicës s'antarve të Kuvendit.

2) Komiteti Qendruer i zgjedhun prej kuvendit si ma sipër asht auktoriteti ma i naltë ekzekutiv i kësaj organizate; përfaqëson organizaten, komunikon vendimet e Kuvendit, jep udhezime dhe urdhna komiteteve te ndryshem gjerarhikisht, kontrollon komitetet ase urdhnnon gjerarhikisht kontrollimin e tyne; plotson organizimin e Lidhjes; organizon stërvitjet, emnon funksjonarë të çdo natyre dhe çdo kategoriaje t'organizatës, merr masa diciplinore dhe ndëshkimore kundër këtyne dhe harton buxhetin e organizatës.

3) Komitetët janë auktoritete t'organizatës; këto përfaqesojnë në vendin e vet Komitetin Qendruer dhe veprojnë si mbas udhëzimeve dhe urdhnave te tij, që jepen e transmetohen gjerarhikisht.

Komitetët eprorë kan të drejtë inspektimi e kontrolli mbi Komitetët inferiorë. Gjerarkija e komiteteve asht analoge me ato t'auktoriteteve clvile të Shtetit. Kompetenca toksore e tyne koinçidon me atë t'auktoriteteve civile të shtetit.

## VIII

Funksjonët e mbrendëshme të Kuvendit dhe zgjedhja e Paris së tij rregullohen me vendimet e këtij kuvendi.

## IX

Funksjonet e mbrendëshme të Komitetit Qëndruer e të komiteteve të tjera të varruna prej këtij, zgjedhje e antarvet zevendës t'atyne, që për arsye të randa largohen prej Komitetit, themelimi i komiteteve ku ende s'janë themelue, plotsimi i organizimit si mbas ketij Statuti, rregullohen me vendimet e Komitetit Qendruer.

## X

Emnimi, transferimi, gradimi dhe pushimi i nëpunsave të kësaj organizate kryhet me vendimet e Komitetit Qendruer si mbas normave ligjore në fuqi për nëpunsat e shtetit. Denimet dicipline kundër nëpunsave t'organizates zbatohen prej Komitetit Qendruer si mbas ligjeve të shtetit mbi procesin e Komitetit Qendruer ose komiteteve të ndryshëm, si mbas ligjeve të shtetit. Në rasë se nëpunsat në fjalë kryejn një faj që hyn në rrethin e ndeshkimeve penale, me proces verbalin përkatës çashtja i referohet gjyqit përkatës për veprim.

## XI

Organizata e LIDHJES së II-të të PRIZRENIT ka tagër:

- 1) Me organizue propogandë intensive me qëllim të përgatitës shpirtnisht, materjalisht edhe fizikisht popullin për mbrojtjen e tokës së vet.
- 2) M'u përgatitë për luftën diplomatike në konferencën e paqës tue organizue mbledhjen e dokumentave provuese të karakterit shqiptar t'atyne visevet.
- 3) Me organizue aparatit e vet administrativ, si mbas këtij statuti,

ndër të gjitha viset e kompetencës së sajë toksore me organe të çdo Prefekturë, komune e Bashki dhe katund.

4) Me organizue stërvitjen paraushtarake të djelmoshave ende të parekrutuem, në konformitet me ligjën rreth organizimit të paraushtarakve që asht në fuqi.

5) Me iu përveshë organizimit për stërvitjen e të gjithë mashkujvet deri me 60 vjeç, veç atyne nën armë, tue i inkuadruë si mbas organizimit të pershtatshëm. Pjestarët e këtyne grupevet nuk mbahen në stërvitje të vazhdueshme, por rre-gjistrohen, betohen dhe qendronjë ndër shtëpijat e veta dhe thërritën herë pas here për ushtrime ase veprime të tjera.

6) M'u kujdesë për sigurimin e mjeteve të transportit, t'ushqimit dhe të tjera pajime të nevojëshme për veprimin e organizatës.

7) Me kerkue prej autoritetevet shtetnore e parashtetnore ndihmen dhe përkrahjen e tyre, të cilët për sa të jetë e mundun u a akordojnë.

8) Me kërkue dhe me marrë në dispozitë oficerë dhe nënoficerë prej ushtrisë e Gjindarmerisë dhe rrogat e këtyne do të vazhdojnë të paguhen prej arkës së shtetit.

## **XII**

### **Financat**

T'ardhunat e kësaj organizate, për me u-ba ballë shpenzimeve të sajë janë:

1) T'ardhuna nga ndihma të ndryeshme të dhurueme prej patrijotve, emnat e të cilvet do të rregjistrohen e do të shpallen. Këta shenohen edhe si antar ndëri, kur dhurata e tyre asht e konsiderueshme.

2) T'ardhunat nga shitje e pullavet fakultative, të cilat do të jenë

Postare prej pësë (5) qindarka dhe per lutje zyrtare prej njizete (20) qindarka.

3) T'ardhunat nga fushata të hapuna herë pas here, me vendim të Komitetit Qendruer.

4) T'ardhunat nga pasunija e ish organizates serbe « SOKOL ».

5) T'ardhunat nga kontributi i Bashkive dhe i Komunevet të tokave te lirueme, kontribut icili dotë jetë dhetë për qind (10 %) mbi t'gjitha t'ardhunat vjetore brut të tyne. Bashkit dhe komunet në fillimin e çdo vjeti financjarë kur pregatisin buxhetin e tyne, janë të detyrueme me caktue në pjesën e shpenzimeve përqindjen e ma sipërme të sajueme në favorin e kësaj organizate dhe shuma qi do te rezultojë do te derdhet n'arkën ma t'afërme të financës së shtetit, në llogari të arkës së Komitetit Qendruer.

6) T'ardhunat nga shitje e shëjeve (distingtive) t'organizatës.

### **XIII**

#### **Dispozita të posaçme**

Shka nuk parashifet në kët statut dhe që nuk asht në kundreshtim me dispozltat e tij as me qellimin dhe misjonin e kësaj organizate rregullohet me vendimet e Komitetit Qendruer.

### **XIV**

Marredhanjet e kësaj organizate me qeverrin kryhen nepërmjet Kryesis së Këshillit Ministuer.

### **XV**

Organizata ka vulen e vet, ku shënohen fjalët: « LIDHJA e II-të E PRIZRENIT » dhe emni i zyrës. Po ashtu ka edhe shëjen (distingtiven) dhe pullat e veta, ku shenohen fjalët : « LIDHJA E II-të E PRIZRENIT ».

### **XVI**

Organizata ka zyrat e veta në qëndër ashtu edhe nepër krahinat, ku janë themelue Komitetet. Këto gëzojnë përjashtimin nga taksat postare, telegrafike dhe telefonike, si mbas ligjes autorizuese.

## **XVII**

Organizata asht person juridik dhe i gëzon të gjitha të drejtat përkatse ligjore.

## **XVIII**

Vendimet, rregulloret, qarkoret dhe urdhat e kësaj organizate të daluna prej komiteteve dhe organeve të sajë kompetente, dhe në konformitet me këtë statut, kan fuqi obliguese si për organët e veta dhe antarët e vet.

## **XIX**

Kur e lyp nevoja Komiteti Qendruer i organizatës ka tagër me i tërhjekë vrëjtjen qeverris mbi sjelljet e nëpunsave të shtetit për të cilët kujton se u-nxjerrin pëngime aktivitetit t'organizatës.

## **XX**

Mos-marreveshtjet eventuale midis autoriteteve lokale shtetnore dhe kësaj organizate zgjidhen në marrëveshtje midis tyre dhe, në rasë deshtimi, në marrëveshtje midis Kryetarit të Keshillit Ministrues dhe te Kryetarit te Komitetit Qendruer.

## **XXI**

Organizata e naltëpermendun vazhdon deri në kryemjen e plotë t'aprovimit të sajë. Në mbarim të këtij qellimi organizata syprimohet me dekret të Pushtetit Sovran dhe pasunit e sajë destinohen në favor të shtetit.

## **XXII**

Ky Statut i paraqitët Qeverris për aprovim dhe hyn në fuqi prej datës së shpalljës të Dekretit aprovues, Prizren, me 21 Kallnuer 1944.

Vertetohet se asht një me origjinalin.

Kryetar' i K.Q. i L.II-të TE PRIZRENIT  
Bedri Peja d.V.

Sipas dokumenteve thuhej se pas miratimit të Statutit nga ana e delegatëve, Statuti iu dërgua shtetit shqiptar- Këshillit të Naltë, për miratim në të cilën thuhej

SHTETI SHQIPTAR  
KËSHILLI I NALTË

Mbi propozimin e bamun me shkresën Nr. 324 datë 14-11-1944 të Kryeministrit,  
Si ndigjoj dhe pëlqeu vendimin Nr. 96 datë 12-11-1944 të Këshillit Ministuer,

DEKRETON

Aprovimin e Statutit t'Organizatës « LIDHJA E II-të E PRIZRENIT » , dhe urdhnon zbatimin e tij

Tiranë, Më 14 Mars 1944

KRYETARI:

Mehdi Frashëri d.v.

ANTARË:

P. Anton Arapi d.v.

Lef Nosi d.v.

KRYEMINISTRI:

Rexhep Mitrovica d.v.

## Formimi i Organizatës "Lidhja II e Prizrenit" - Komiteti Rinisë Intelektuale të Prizrenit, 1944

Sipas gazetës “Lidhja e Prizrenit”<sup>20</sup>, në shkrimin “Mbi organizimin e strukturave të brendshme të organizatës "Lidhja II e Prizrenit", rezultojnë këto të dhëna.

Pas formimit të organizatës politike e ushtarake të Lidhjes së Dytë të Prizrenit, Kryesia e Lidhjes kishte marrë përsipër që të formonte edhe **Komitetin Rinisë Intelektuale**. Më 7 mars, në ora 17:00, 1944, ajo ftoi të gjithë intelektualët e qytetit në një mbledhje në sallën e shkollës Bajram Curri.

Kryetari i Komitetit - Bedri Pejani, hapi mbledhjen dhe me pak fjalë foli mbi programin e gjatë të Komitetit, mbi veprimtarinë e zhvilluar deri në atë moment, mbi shkakun e mbledhjes dhe mbi kontributin që duhet t’i jepte atdheut çdo shqiptar, dhe veçanërisht çdo intelektual, në ato çaste me rëndësi të historisë Kombëtare.<sup>21</sup>

Mbas referatit të mbajtur, Bedri Pejani, së bashku me anëtarët tjerë të kryesisë të Komitetit Qendror u larguan nga mbledhja duke i lënë vetëm intelektualët që të ishin sa më të lirë që ta zgjidhnin vetë, ipas dëshirës së tyre, Komitetin e Rinisë Intelektuale prej shtatë vetësh.

Votimi për kryetar dhe anëtarët e rinj zgjati deri në orën 20:00 dhe unanimisht delegatët zgjedhën për kryetar z. Kudret Kokoshin<sup>22</sup>, ndërsa z. Selman Riza, Ibrahim Fehmiu, dr. Durmish

---

<sup>20</sup> Gazeta *Lidhja e Prizrenit*, viti I, nr. 2 më 26.3.1944; <https://vargmal.org/km/dbv11101>.

<sup>21</sup> *Po aty*.

<sup>22</sup> Kudret Kokoshi lindi në Vlorë, më 18 shtator 1908. Arriti gradën Doktor i shkencave juridike. Kishte pasion letërsinë dhe kreu edhe këtë fakultet. Në moshën 26 vjeçare në vitin 1934 u kthye të shërbente në atdheun e tij. Më 1939, u emërua gjykatës në Korçë, më pas në Shkodër dhe Tiranë. Më 1941, u emërua Kryeprokuror në Prizren. Më 28 nëntor 1942, mori pjesë në udhëheqje të demonstratës antifashiste në Prizren. Në vitin 1943, ishte një nga eksponentët e Ballit Kombëtar në Vlorë. Më 5 qershor 1945, u arrestua, u dënua dhe vuajti 19 vjet në burgun e Burrelit. Vdiq më 26 prill 1991.

Celina, dr. Byrhan Shporta, Sylejman Aliu dhe Shefqet Veliu u zgjodhën anëtarë të Komitetit të Rinisë Intelktuale.

Më 11 mars 1944, Komiteti i Rinisë Intelktuale filloi rregullisht veprimtarinë e tij. Po atë ditë miratoi programin e vet dhe vendosi, së pari, botimin e një gazete të përjavshme si organ të vetin, e cila u pagëzua me emrin simbolik “LIDHJA E PRIZRENIT”. Në shkrimet e gazetës u propagandua me të madhe ideja e krijimit të Shqipërisë Etnike dhe mbrojtja me çdo mjet e kufijve të saj. Gazeta trajtonte tema me shumë interes për kombin dhe shtetin shqiptar. Që nga numri i 12 prillit 1944, kishte hapur edhe rubrikën “Tragjedia e Kosovës” në të cilën njoftonte opinionin e gjerë për krimet e masakrat që ishin bërë dhe bëheshin në Kosovë. Gazeta botohej nga Komiteti Intelktual shqiptar, me pjesëmarrjen e penave më të mira të kohës.

Ndërsa nën pikën 2, u vendos që të formohej “Grupi Kulturuer”. Gjithashtu u mor vendim që çdo javë të mbaheshin konferenca për çështje të ndryshme; u mor qëndrimi që të bëhej grumbullimi i dokumenteve e të dhënave që argumentonin krimet e serbëve e të italianëve në tokën shqiptare të Kosovës; për organizimin e Bibliotekës; për formimin e Grupit Artistik (Filo-dramatik e Muzikor); për formimin e Grupit Sportiv; për çeljen e kurseve për të rriturit (burra e gra); për organizimin e Gruas Shqiptare; së fundi u vendos që të thirreshin me ftesa të veçanta, të gjithë intelektualët në një mbledhje të përgjithshme, në të cilën të caktohej përfundimisht programi dhe të ngarkoheshin detyrat për secilin.<sup>23</sup>

Më 13. III. 1944, në orën 16, ishte caktuar një takim me intelektualët. Ftesave për pjesëmarrje iu ishin përgjigjur gati që të gjithë, burra e gra, të rinj e të reja. Kryetari i Rinisë Intelktuale, Kudret Kokoshi<sup>24</sup>, pasi e kishte hapur mbledhjen, kishte paraqitur programin që grupi kishte përgatitur dhe të pranishmit kishin aderuar aty ku dëshironin dhe ku e gjenin veten më së miri.

---

<sup>23</sup> Gazeta, *Lidhja e Prizrenit*, viti I, nr.2, më 26.3.1944.

<sup>24</sup> Po aty.

Në Grupin Kulturuer u regjistruan mbi 40 vetë, ndër të cilët 17 për gazetë, 6 për konferenca dhe 17 për mbledhje dokumentesh dhe për organizimin e Bibliotekës.

Në Grupin Artistik u regjistruan 56 vetë, ndër këta 28 në degën Filo-dramatike dhe 28 në Degën Muzikore.

Mbas kësaj u caktua dita e konferencave dhe radha e tyre. Në fund të mbledhjes, nga grupi artistik u formua një orkestër prej 12 vetësh dhe një kor prej 20 vetësh. Ky grup javë për javë, mbas konferencës, do të jepte një koncert për argëtimin e rinisë. Po ashtu u organizua mbledhja e ndihmave vullnetare në dobi të ushtarit të të nesërmes.

Në mbledhjen e datës 15 mars, që zgjati mëse dy orë, Komiteti i Rinisë Intelktuale kishte marrë këtë vendim:

1. Hapjen e kurseve për të rriturit më 21.III.1944, duke i ndarë në katër kategori. Në dhënien e mësimit ndër këto kurse, përveç arsimtarëve, do të marrin pjesë vullnetarisht edhe një grup intelektualësh jo arsimtarë.

2. Krijimin e një grupi për avancimin (emancipimin) e Gruas Shqiptare. Për këtë u caktua një komision i veçantë, që të përgatiste projektin e organizimit dhe listat përkatëse.

3. Mënyrën e organizimit të manifestimit të datës 19. III. 1944 dhe mbi ndihmën që me atë rast do të mblidhet në favor të Ushtrisë Kombëtare.

Për të pas një frytë të shpejtë në punë dhe që të shkonte çdo gjë me rregull e disiplinë, më 16 mars 1944, të tre grupet u mbledhën në sallat e ndryshme të shkollës “Bajram Curri” për të zgjedhur secili këshillin e vet. Këto këshilla do ta kishin përgjegjësinë e grupeve të tyre dhe do të interesoheshin për mbarëvajtjen e grupeve që dirigjonin.

U formua Këshilli Kulturuer, Këshilli Gazetar, Këshilli për Përpilimin e Programit të Mësimeve, që do të jepeshin ndër seksione të ndryshme, Këshilli Artistik dhe Këshilli Sportiv.<sup>25</sup>

---

<sup>25</sup> Po aty.

Çdo këshill në krye të javës do të mblidhej për të bisedua mbi veprimtarinë e zhvilluar dhe për të caktuar punën që do të kryhej në javën e ardhshme.

Në mbarim të çdo muaji, u mor vendimi që secili këshill, i secilit grup, do t'i paraqiste raportin përkatës Kryesisë së Rinisë Intelktuale rreth aktivitetit të zhvilluar.

Sipas të dhënave, thuhej se sipas programit të parashikuar, më 19. III. 1944, ishte bërë shfaqja e parë e veprimtarisë së Rinisë Intelktuale. Ceremonia ishte hapur para autoriteteve civile e ushtarake të vendit me një elitë burrash e grash të zgjedhur, si edhe të Rinisë. Programi kishte filluar me ekzekutimin e Himnit të Flamurit prej korit dhe me një fjalim inaugurues të atdhetarit Ibrahim Fehmiut, i cili, në vija të përgjithshme, kishte prezantuar programin që synonte të zhvillonte Rinia Intelktuale.

Po ashtu, në këtë tubim ishte prezantuar me një fjalë rasti edhe Kryetari i Rinisë Intelktuale, patrioti i madh, Kudret Kokoshi, që kishte bërë një përshkrim të gjendjes politike të Kosovës dhe të Shqipërisë, duke theksuar rolin e rëndësishëm që mund të lozte një rini e mirë, e shëndoshë, atdhetare, e organizuar në shërbim të Kombit, sidomos në këto rrethana të vështira të jetës kombëtare.

Në këtë tubim kishte marrë pjesë dhe kishte ligjëruar profesor Lukë Çuni. Tema e titulluar: “A asht Kosova shqiptare?”, kishte zgjuar mjaft interes te të pranishmit.

Profesori e kishte ligjëruar temën me një kompetencë të padiskutueshme, me argumente historike, duke filluar prej dardanëve e ilirëve, duke dokumentuar me emrat shqip të lumenjve dhe të qyteteve të Kosovës, të cilat megjithëse kishin kaluar shekuj, ruanin karakterin e fizionominë e tyre kombëtare.<sup>26</sup>

Në mbarim të Konferencës ishte dhënë një koncert i pasur kulturor, i përgatitur nga grupi artistik nën drejtimin e kujdesshëm të prof. Lorenc Antonit. Ndërsa për datën 26 mars, në ora 16:00, ishte paraparë një konferencë të cilën do ta organizonte z. Tahir Zaimi me temën: “Bajram Curri simbol i atdhetarizmit shqiptar”, në shenjë

---

<sup>26</sup> Po aty.

përkujtimi të heroit të maleve të Kosovës, me rastin e 19 vjetorit të vrasjes së tij.

Dhe krejt në fund, duke parë e analizuar Statutin e Lidhjes së Dytë të Prizrenit, dhe veprimtarinë e organizatës së Rinisë Intelktuale Shqiptare, mund të konkludojmë se Statuti dhe veprimtaria e organizatës kishin karakter kombëtar dhe demokratik. Në pikat e tyre, mbi të gjitha, qëndronte çështja kombëtare. Luftohej për një Shqipëri Etnike dhe përmes Statutit bëhej organizimi i forcave popullore dhe intelektuale për të realizuar programin e lëvizjes kombëtare mbarë shqiptare dhe për të shpëtuar vendin nga më e keqja. Dhe është demokratike sepse në asnjë dokument apo material, që del nga kjo organizatë, gjatë periudhës sa veproi ajo, askund nuk ka asnjë shenjë sado të vogël që të shfaqte ndjenjën, pikëpamjen dhe qëndrimin shovinist, të cilat deri në fund ngelën të huaja për parimet themelore të Lidhjes.